

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישיית פרשת פקודי תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף פ"ז

לתלמידיו בשוק, כדאמר במועד קטן (טו.). וכן אמר הכתוב (מיכה ו-ח) ומה ה' דורש ממך וגו' והצנע לכת עם אלקיך. וביאר במהרש"א (שם) כי העושה בפרהסיא עושה משום יוהרא ולא הוה לשמה ע"ש. וביאורו הוא כי העושה בפרהסיא בפני אדם ברבים, יתכן להתערב פניה בעבודתו שיהיו הבריות מקלסין אותו ומחשיבין אותו, וחשיבות העבודה אמרו חז"ל (נדרים סב.) עשה דברים לשם פעלם, ודבר בהם לשמם, אל תעשם עטרה להתגדל בהם. ואל תעשם קורדום להיות עודר בו. ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קודש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם, המשתמש בכתרה של תורה על אחת כמה וכמה ע"כ. ולכן יש להשתדל שתהא תורתו ועבודתו בהצנע לכת. ואמרו (תנחומא תשא לא) ולוחות הראשונות על שנתנו בפומבי לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו, וכאן בלוחות השניות כתיב (שם לד-ג) וגם איש אל ירא, אמר לו הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות ע"כ. וזהו המשך הכתוב, חמוקי ירכיך, שתהא הדברי תורה בסתר, כמו חלאים מעשה ידי אמן, הלוחות, שכאשר היו ניתנים בפרהסיא נשברו, ולוחות שניות שהיו בהצנע נתקיימו.

ובנועם מגדים (פ' האזינו) פירש, ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר, כי נצטוינו לא יהיה לך אלהים אחרים על

פני (שמות כ-א), ובזה נכלל שכאשר הדם עומד לפני ה' בתורה ותפלה, לא יהא לו מחשבת פניות, כי זהו כעובד עבודה זרה, שעובד אז גם בני אדם אחרים. וכאשר ה' בדד ינחנו, שעבודתו בהתבודדות אשר עין לא ראתה, אז אין עמו אל נכר, דהיינו פניות שלא לשמה ע"ש.

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה (לח-כב). וברש"י אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני (ב"ר א-יד), כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו, אמר לו כי בודאי כך צוה מפי הקב"ה, אמר לו משה בצל א-ל היית, כי בודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה, המשכן תחלה ואחר כך עשה כלים (ברכות נה.) ע"כ. והיא תמוה, דאיזה טענה הוא דמנהג העולם אינו כן, מי יאמר אשר בית ה' מקום השראת השכינה בונים דוגמת בנין גשמי, אולי לפי סודן של הדברים צריך להיות בהיפוך דייקא ממנהג העולם.

ובתוספות (שם) הקשו, ואם תאמר היכא אשכחן שצוה הקב"ה לעשות משכן תחלה, הרי בפרשת תרומה (כה-י) כתיב ארון תחלה. ותירצו דבפרשת כי תשא (לא-ו) כתיב את אהל מועד ואת הארון לעדות ע"כ. ואכתי צריך ביאור דאם כן יש קושיא לאלקינו, למה שינה הסדר ממה שאמר לו תחלה. וגם להבין כיון ששמע משה מאת ה' שני אופנים, למה בחר להקדים עשיית הכלים תחלה.

ונראה דאיתא בגמרא (סוכה מט.) תנא דבי רב ענן, חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן (שיר ז-ב), למה נמשלו דברי תורה לירך, לומר לך מה ירך בסתר, אף דברי תורה בסתר ע"ש. [הנסתרים כירך, שכבוד התורה בצנעא, ולא להיות יושב ושונה בגובה של עיר, ולא לשנות

כתוב דגם פרשת תצוה נאמרה כבר אחר החטא, כמבואר בבעל הטורים (כז-כ) דלא נזכר שם משה בפרשת תצוה, משום שנאמר מחני נא מספרך אשר כתבת (לב-לג), וקללת חכם אפילו על תנאי באה (מכות יא.), ונתקיים בזה (זוה"ק פנחס רמז) ע"כ. הרי דנאמרה פרשה זו למשה אחר החטא.

ומעתה כיון שזה היה כבר לאחר החטא, וחזרה יצר הרע למקומה, ויש לו נסיון תמידי מפניות בעבודת קונו, ומאז יש חשיבות רבה לעבודת הצנע לכת. ואי אפשר להיות עבודת הארון והמנורה וכו' בפרהסיא. וסדר העבודה צריכה להיות משקנתחלה, מקום צנעה, ורק אחר זה יש חשיבות לעבודתו, על כן אז הקדים ה' למשה המשכן תחלה להכלים.

אמנם משה רבינו לפי גודל מדריגתו, אשר מראה כבוד ה' היה תמיד לנגד עיניו, והכיר גדולת הבורא ביתר שאת, ולעומת זה הכיר שפלותו של האדם, עד שהגיע למדריגת ונחנו מה (שמות טז-יז), שהאדם אינו תופס מקום כלל בעולם, לא עלה על דעתו שיוכלו לצרף בעת עבודת קונו פניה של כבוד ותועלת בני אדם, שיצטרכו לשנות הסדר, משכן תחלה ואחר כך כלים. על כן מסר לבצלאל סדר העבודה כפי מה שנצטוו מה' מתחלה, ולא עלה על דעתו כי יש שינוי בצווי ה' מתחלתו. ואמר לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן.

ועל זה אמר לו בצלאל, הן אמת שלאנשים כמותך אין מן הצורך להיות משכן בתחלת העבודה, להיות לו מקום צנעה שלא יבוא לידי פניות. אבל מנהג העולם אינו כן, אם רוצים שבעבודתם תהא השראת השכינה, הם עושים תחלה בית לצניעות, ואחר כך מכניס הכלים לתוכו. ואתה אומר לי עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, כלים שנעשו בפרהסיא בפניות, הלא אין להם מקום בבית ה', ורק כלים שנעשו בכוונה טהורה בלתי לה' לבדו.

ועל זה השיב לו משה, באמת כך שמעתי מפי הקב"ה, שעתה אני מבין שזהו היתה כוונת ה' במה ששינה הסדר אחר זה, כי הוא הוא היודע מחשבת האדם, שאחר החטא חזרו להיות בני אדם, ואין הם עוד במדריגה זו שהיו במתן תורה, ואי אפשר לעשות כלים לעבודת כלים לעבודת ה' בלי מכסה של המשכן, להיות דברי תורה בסתר.

והנה עשיית המשכן והכלים להשראת השכינה, היא סמל ודוגמא לעבודת האדם איך שתהא שכינתו שרויה עליו. וכל מעשי המשכן וכליו עם פרטי פרטיה, יש בהם לימוד של דרכי עבודה. הארון עם פרטיה מורה על התורה, והמנורה על נר מצוה ותורה אור, והשלחן על אכילתו ושתייתו ופרנסתו וכו'. וככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, וכן תעשו (כה-ט), אתם בעצמיכם תעשו כתבניתו, ואז תתקיים ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דייקא, בתוך כל אחד ואחד מישראל. וכיון דחשיבות העבודה היא בהצנע לכת, כדי שתהא בלי שום פניות, הדין נותן שאי אפשר לעשות הכלים, בלי שתהא תחלה המשכן, להקים מקום צנעה, ושוב יבואו אחריו הכלים, היינו פרטי העבודה. אבל לעשות תחלה כלים בפרהסיא בלי משכן, הרי חסר בעבודת הצנע לכת עם אלקיך.

והנה בוזהר הקדוש (פ' ויקהל קצה) מבואר דפרשת תרומה, ציווי עשיית המשכן למשה, היה קודם חטא העגל, אבל מה שצוה משה כן לישראל היה כבר אחר החטא ע"ש. וכן מבואר בדעת זקנים בעל תוספות ובחזקוני (ריש פרשת תרומה). והרי אחר מתן תורה פסקה זוהמתן, ונעקר יצר הרע מלבם (שהש"ר א-ד), עד שנאמר עליהם (תהלים פב-ו), אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם (עבודה זרה ה). וכאשר עומדים במדריגה זו, אין חשש פניות, ואין עולה על הדעת לצרף בעת עבודת בוראו, תועלת גשמי מבני אדם. וממילא תוכל להיות העבודה בפרהסיא, ואין שום מעלה בהצנע לכת עם אלקיך, ושפיר הקדים ה' אז עשיית הכלים תחלה להמשכן. כי עיקר קדושת המשכן הם על ידי הכלים הנתונים בתוכה, ובמעלתם הם יותר גדולים מהמשכן, ויש להם דין קדימה (עיין תורה פ' ויקהל רטו).

והנה הציווי למשה בפרשת תשא לא מבואר שם מתי נאמר למשה, אם קודם החטא או אחריו. אמנם יש ללמוד שנאמר אחר החטא, ממה דאיתא בזקנים לבעלי תוספות (לא-ב) דלכן נאמר בצלאל בן אורי בן חור (שם), הזכיר אבי אביו, מה שלא הזכיר באהליאב אלא אביו, לפי שחור נהרג על מעשה העגל, והמשכן בא לכפר על מעשה העגל, לכן נזכר כאן במשכן ע"כ. הרי דנאמרה פרשה זו לשמה אחר שנהרג כבר חור בחטא העגל. ובדברי יואל

ואמר לו בצל א-ל היית, כי בחצות היום כאשר אור השמש בגבורתו אז ליכא צל, רק כאשר חוצץ האור מתחלת להתמעט אז מתראה הצל. ורמז לו כי מי שאור ה' מאיר לנגד עיניו לא יבוא בעבודתו לידי פניות, ואין צריך לו משכן תחלה, רק מי שהוא עומד בצל של א-ל, כאשר פנה האור ולא נשאר אור ה' כנגדו רק הצל, זה צריך משכן תחלה ואחר כך כלים.

ובזה יובן מה שכתוב בעיון יעקב (ברכות שם) לברר, כי במקדש של מעלה, הקדים ה' לעשות הכלים מתחלה, דמבואר בגמרא (מנחות כט.) ארון של אש ושלחן של אש ומנורה של אש ירדו מן השמים, וראה משה ועשה כמותם, אבל משכן של אש לא ירדה ע"ש. והוא מטעם דאית בוזהר הקדוש (פ' תרומה קנט.) משכנא לא אתקם לעילא עד דאתקם משכנא לתתא ע"כ. הרי דהכלים נעשו למעלה קודם המשכן ע"כ. ולכאורה מאי שנא ממשכן שלמטה שעשה בצלאל המשכן תחלה קודם להכלים. אמנם לפי מה שנתבאר, כי מלאכים כלום יש יצר הרע ביניהם (שבת פט.), וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם, ולא יצוייר בהם עבודה בפניות, ואין צריכין משכן לצניעות תחלה, ועל כן בדין הוא להקדים הכלים קודם להמשכן.

*

והנה קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, ואמר הכתוב (לה-לה) ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן. וברש"י אהליאב משבט דן מן הירודין שבשבטים מבני השפחות, והשוהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן הווא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר (איוב לד-ט) ולא נכר שוע לפני דל (תנחומא יג) ע"כ. ויש להבין כוונת הכתוב ולהורות נתן בלבו, וגם למה הכפיל תיבת 'הוא' דקאי על בצלאל, שכבר נאמר עליו למעלה, וימלא אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת.

ונראה בהקדם לבאר הכתוב (שיר ד-טו) עורי צפון ובואי תימן, הפיחי גני יזלו בשמיו, יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדים. ויש לומר דאיתא בגמרא (יומא יט.) שלמדנו השבוע במסגרת ובהם נהגה, אמר רב פפא שתי לשכות היו לו לכהן גדול, אחת לשכת פרהדרין [לישן שם] ואחת לשכת בית אבטינס [ללמוד חפינה] אחת בצפון ואחת בדרום וכו', ולא ידענא אי לשכת פרהדרין בצפון ולשכת בית אבטינס בדרום או בית אבטינס בצפון ולשכת פרהדרין

בדרום ומסתברא דלשכת פרהדרין בדרום הואי [שהוא ישן שם, בדרום הואי אצל בית הטבילת חול] מאי טעמא מקדים קאי [כשהוא משכים לבקר כל שבעה עומד ממטתו] ומיסך את רגליו וטביל [התם על גב שער המים שהיא על גבה בעובי החומה מתוקן בית טבילת חול, ומעיין משוך שם באמה מעין עיטם, כדלקמן (כח.)], וכל המיסך רגליו טעון טבילה ליכנס בעזרה, ואזיל לצפון ללשכתו השניה ללמוד חפינה, ואתי לבית המקדש ועביד עבודה כוליה יומא, כדתנן (לעיל יד.) כל שבעת הימים הוא זורק את הדם וכו' [ואזיל לצפון וגמר חפינה ואתי לבית המקדש ועביד עבודה כולי יומא לבהדי פניא מדו עליה והדר אזיל לדרום וטביל [על שער המים, כרבי עקיבא דאמר (שם) טהור שנפל עליו הזאה טמאתו] ונייח [הולך ושוכב בלשכת פרהדרין אשר אצל בית הטבילה] דאי אמרת לשכת פרהדרין בצפון [שהוא ישן בה הווא בצפון, ורחוקה מבית הטבילה הטרחתו כל העמל הזה] מקדים קאי ומיסך רגליו [כדרך כל המשכימין] ואזיל לדרום [לשער המים] וטביל וגמר חפינה [התם בבית אבטינס אשר שם, ואזיל לבית המקדש וכו'] ואתי לבית המקדש ועביד עבודה כוליה יומא להדי פניא מדו עליה והדר אזיל לדרום וטביל ובעי מהדר ומיזל לצפון ומינח ומי טרח מטרחינן ליה כולי האי אלמה לא מטרחינן ליה טפי [קושיא היא, כלומר וכי לא טוב לך להטריחו, מטרחינן ליה מדעת, דאי צדוקי הוא ואינו ירא שמים לקבל עליו טורח המקדש ליפרוש מן הכהונה גדולה ולא יקבלנה מתחילה וטוב לנו, שהרי הן משנין את עבודה, כדלקמן בשמעתין] דאי צדוקי הוא ליפרוש אי נמי שלא תזוח דעתו [אפילו אדם כשר הוא טוב לנו להטריחו, כדי שלא תזוח דעתו עליו להתגאות בכתר כהונה] ע"כ. וכן איפסק לדינא ברמב"ם (ה' בית הבחירה ה-יו) דלשכת פרהדרין בצפון ובית אבטינס בדרום.

ויש להתבונן בזה כמה דברים, חדא, וכי כך הוא הדרך, שלא לחוש לכבודו של אדם גדול, ולהטריחו בכדי ואנו דואגים על שלימותו שלא תזוח דעתו עליו, אתמהה. שנית, וכי הטירחא המועטת כזו להקיף מצפון לדרום יסיר כבר זחיחות דעתו שלא להתגאות בכתר כהונה. אך הענין הוא כי סדר בנין בית המקדש אמר דוד המלך הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, כל מלאכות התבנית (דברי הימים א כח-ט), והיינו שהקב"ה הראה לו ציורו, איך לעשות כל הבנין עם הלשכאות שבתוכו. ומן השמים נצטוה לסדר כן, שתהא דירתו בצפון ויטריח פעמיים בכל יום ללכת לטבול לדרום,

הקב"ה לבוא לביתו ולקבל תענוג מפרי עבודת הכהן המתוקים, כי רק אז דכא אשכון ושפל רוח.

ובזה נבוא להמכוון, כי הנה בצלאל בן י"ג שנה היה (סנהדרין ט:), וה' נתן בחכמה גדולה בלבו לעמוד על כל סוגי המלאכה שהוצרכו להמשכן. וזכות אבותיו מסייעתו, בן אורי בן חור, שמסר נפשו שלא לעשות העגל, והוא למטה יהודה, מלך השבטים. ובקל יוכל בצלאל לבוא לידי זחיחות הלב בעבודתו. ואז לא תוכל לשרות שכינה במעשה ידיו, כי רק מה שנעשה בשפלות רוח בלתי לה' לבדו, שם יש השראת השכינה. על כן מסר ה' אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן, מן הירודים שבשבטים, גם הוא מלא ה' רוח חכמה, ומעתה לא יוכל בצלאל להתגאות בגודל מעלתו, כי גם הירודין שבשבטים זכה לזה. ועל כרחק שאין זה אלא מתנת אלקים, ואין זה ממעשיו ומפרי ידו, ואז תוכל לשרות שכינה במעשה ידיהם.

וזהו שאמר י'להורות נתן בלבו, שה' נתן בלבו של בצלאל להורות וללמוד שלא יזוח דעתו עליו, כי הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן, מלא אותם חכמת לב, שלא רק הוא לבדו זכה לזה, אלא הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן, יש אתו עמו גם מהירודין שבשבטים שזכה למה שהוא זכה, ובנמיכות רוח זו יזכה שתשרה שכינה על מעשיו ידיו.

ועל זה אמר הכתוב, כה אמר ה', אל יתהלל חכם בחכמתו, ואל יתהלל הגבור בגבורתו, אל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי (ירמיה ט-כב). כי יש להאדם להכיר שאין החכמה משלו, אלא ה' נתן החכמה בלבו, והוא לא עשה לזה כלום. וכמו כן הגבורה והעשירות. וזהו אל יתהלל חכם בחכמתו שזהו חכמתו משל עצמו, ולא יתהלל בגבורתו, ואל יתהלל בעשרו, כי כל מעלות האדם אינם עצמיים משלו, אלא מתנת אלקים. כי אם בזאת יתהלל, השכל וידוע אותי, להכיר תמיד שאני נתתי לו כל זאת, והוא לעצמו כלי ריק חומר גס, ואין לו במה להתפאר.

ולא אנו מטריחין אותו אלא מן השמים. ונראה דלכן לא די לו טעמא, דמטריחין ליה דאי צדוקי הוא ליפרוש, כיון דנצטוה כן כבר בימי דוד, שעדיין לא היו אז צדוקים]. וכאשר יתבונן הכהן גדול, למה מן השמים לא סידרו לו דירתו בדרום קרוב לבית הטבילה, וישכיל לדעת שרצו מן השמים בטירחתו שלא תזוח דעתו עליו, מזה עצמו יתלבש בשפלות רוח שלא להתגאות בכתר כהונה.

ויש בזה עוד נקודה, דמבואר בתוספות (שם ח: ד"ה דאי) דלשכת פרהרין לא היתה פתוחה לעזרה, שאין ישיבה ושכיבה בעזרה, אלא פתוחה רק לגבי חוץ שהוא חול ע"ש. ואם כן כאשר נתעורר בבוקר, הוצרך לצאת מלשכתו להר הבית, ולהקיף מבחוץ כל העזרה עד שהגיע להמקוה שהיה בצד הדרומי, וכמו כן בערב. והנה גם ישיבה בבית הכנסת ובבית המדרש יש בה מצוה, וכמאמרם (אבות ה-ד) שגם הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו (ועיין בזה בשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן קמב). ואם כן מכל שכן ההתעכבות במקדש ה' בעזרה. וכדי שלא תזוח דעתו, ביטלו ממנו מצוה זו, והכריחו אותו להסתובב ולהקיף העזרה מבחוץ. והוא מטעם כי עבודת הכהן בזחיחות הלב אין לה שום חשיבות, כי תועבת ה' כל גבה לב, וכדאי יותר לבטלו מלהתעכב להיות בעזרה, ובלבד שיהא רוחו נשבר בקרבו בבואו בית ה' לעבודת קונו.

וזהו שאמר הכתוב 'עורי צפון', הכהן גדול כאשר היה שבעת ימים קודם יום הכיפורים בלשכת פרהרין, היה מתעורר משינתו בצפון, ולא היה לו מקוה בצדו, אלא 'ובואי תימן', הוצרך להקיף העזרה ולבוא לדרום. ומשם היה נכנס לבית אבטינס להתעסק בבשמי הקטורת כדי ללמוד חפינתו. והפיחי גני יזלו בשמיו, היינו הבשמים של הקטורת. ולא תקשה לך למה הטריחו הכהן, ולא סידרו הכל במקום אחד בדרום. והתשובה על זה היא, כי בקל יוכל הכהן לבוא לידי זחיחות הלב, שהוא היחידי מהכלל ישראל שזכה להיות עומד בראש, ולהיכנס בקודש הקדשים, ובעבודה כזו לא יוכל להתרצות פני אדוניו, על כן הצריכוהו להטריחו שלא תזוח דעתו עליו, ואז יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו, יוכל

הגליון הזה נתנדב על ידי		
מוה"ר ר' אברהם יודא האפפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בתו למול טוב	מוה"ר ר' אברהם מאיר זיידענפעלד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו החתן משה נ"י למול טוב	מוה"ר ר' אברהם יודא האפפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו החתן משה יעקב נ"י למול טוב
אפשר לשמוע דרשת ז' אדר ע"י כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א #7 845-694-0000		
מוה"ר ר' משה יודא ראזענבוים הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' פנחס רובין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' משה יודא הירש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בנו למול טוב
הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו 347.425.2151		